

## **Лекція 5:** Планування та організація туристичних походів, екскурсій, таборів

### **План лекції:**

1. Загальна характеристика туристичних походів, екскурсій та таборів.
2. Етапи планування туристичних заходів.
3. Організація туристичних походів: склад групи, маршрут, забезпечення.
4. Особливості організації екскурсій та таборів.
5. Практичні приклади та сучасні підходи в Україні і світі.

### **Основний зміст.**

1. Загальна характеристика туристичних походів, екскурсій та таборів.

Туристичні походи, екскурсії і табори є важливими формами пізнавальної і фізкультурно-оздоровчої діяльності, які поєднують активний відпочинок, навчання та оздоровлення. Туристичний похід — це організована групова подорож з метою вивчення природи, історії та культури певного регіону, а також зміцнення здоров'я та підвищення фізичної підготовки учасників. Екскурсія, як правило, передбачає короткочасне знайомство з пам'ятками природи чи культури, часто з навчальною метою. Табір — це стаціонарний або мобільний комплекс, де учасники можуть поєднувати відпочинок, спортивні заходи та екскурсійні програми. Ці форми мають педагогічне, оздоровче та виховне значення, сприяють формуванню особистісних якостей, соціалізації та командній роботі.

2. Етапи планування туристичних заходів.

Планування туристичних походів, екскурсій та таборів включає кілька ключових етапів:

- ✓ Формування мети та завдань заходу, які відповідають складові групи.
- ✓ Вивчення та вибір району проведення з урахуванням фізичних можливостей учасників і природно-кліматичних умов.

- ✓ Розробка маршруту з урахуванням безпеки, тривалості, транспортного забезпечення, а також зупинок і пунктів харчування.
- ✓ Комплектування групи за віком, фізичною підготовкою, психологічним станом.
- ✓ Складання плану матеріально-технічного забезпечення (спорядження, харчування, медикаменти).
- ✓ Оформлення документації (положення, маршрути, дозволи, кошторис).
- ✓ Підготовка учасників: інструктажі з безпеки, медична підготовка, тренування.

Такий системний підхід забезпечує високий рівень організації і безпеку проведення заходів.

### 3. Організація туристичних походів: склад групи, маршрут, забезпечення

Організація походу ґрунтується на трьох складових:

1. Формування групи: оптимальна кількість учасників — до 15 осіб. Група повинна бути однорідною за фізичним та психологічним станом, з урахуванням вікових особливостей. Важлива роль керівника у мотивації і контролі колективу.
2. Розробка маршруту: він має бути адаптований до мети і можливостей учасників, включати денні переходи, мінімум ризиків, заплановані місця для ночівлі, харчування та екскурсій. Застосовуються різні типи маршрутів: лінійні, кільцеві, радіальні.
3. Матеріально-технічне забезпечення: включає індивідуальне і групове спорядження, аптечки, медикаменти, продукти харчування, засоби комунікації та аварійного сигналу. Важлива підготовка обладнання з урахуванням умов маршруту (гірські спорядження, плавзасоби для водних маршрутів тощо).

Безпечне проведення походу забезпечується відповідними заходами з інструктажу, контролю руху, застосування правил гігієни та безпеки.

#### 4. Особливості організації екскурсій та таборів

Екскурсії плануються залежно від цілей (пізнавальних, культурних, природознавчих), з урахуванням доступності об'єктів, часу проведення та вікових особливостей учнівської молоді. Обов'язковим є забезпечення безпеки учасників, чітке регламентування маршруту та тривалості, а також підготовка екскурсоводів.

Табір передбачає більш тривале перебування в спеціально облаштованих місцях (стаціонарних або пересувних), де організують різноманітні рухові, культурні й освітні програми. Важливим є планування режиму дня, харчування, медичного та психологічного супроводу учасників. В сучасних таборах використовують інтегровані освітні технології, волонтерські програми, екологічні ініціативи.

В Україні набувають розвитку військово-патріотичні, екологічні та інноваційні таборіві проєкти, які враховують сучасні суспільні потреби і тенденції розвитку туризму.

#### 5. Практичні приклади та сучасні підходи в Україні і світі

В Україні актуальними є проєкти популяризації активного туризму серед молоді, включаючи походи вихідного дня, краєзнавчі екскурсії, оздоровчі табори з елементами спортивного туризму. Для покращення організації широко застосовують цифрові технології: мобільні додатки для орієнтування, електронні карти, онлайн-реєстрації груп.

У світі особлива увага приділяється безпеці учасників, сталому розвитку туризму, екологічній свідомості та культурній інтеграції. Популярні інновації включають використання GPS-навігації, цифрових гідів, інтерактивних маршрутів та програм з адаптації для людей з обмеженими можливостями.

Високі стандарти організації походів і таборів допомагають не лише зміцнити здоров'я, а і формують у молоді відповідальне ставлення до природи, пошану до культури та навички лідерства.

### **Контрольні питання для самоперевірки:**

1. Що включає загальна характеристика туристичних походів, екскурсій та таборів?
2. Які основні етапи планування туристичних заходів?
3. Які вимоги висуваються до формування туристичної групи?
4. Як планується і організовується маршрут походу?
5. Які особливості організації екскурсій?
6. Які завдання виконує табір і як він організовується?
7. Які сучасні технології використовуються в організації туристичних заходів?

### **Список літературних джерел:**

1. Гнутов І.П. Методика туристичної роботи: Навчальний посібник. — Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2020.
2. Методика організації та проведення туристичного походу / За ред. К. Лозового. — Харків, 2018.
3. Врублевська Л.М. Туризм і здоров'я: організація та методика. — Львів: Новий Світ, 2019.
4. Архипова Т.І. Основи туристського менеджменту. — Київ, 2021.
5. Пономаренко В.В. Організація туристичних маршрутів. — Одеса: Фенікс, 2017.
6. Міністерство освіти і науки України. Методичні рекомендації з організації походів. — Київ, 2022.

7. Маєвська О.С. Планування та організація таборів для молоді. — Харків: Основа, 2020.
8. Weaver D. Sustainable Tourism: Theory and Practice. — Routledge, 2019.
9. Stidder G. Adventure Tourism: Concepts and Practices. — London: Routledge, 2017.
10. Овчаренко І.В. Фізичне виховання і туризм у системі освіти. — Київ, 2019.